

Mit sért a természetkárosító?

Mit sért a természetkárosító?

Zlinszky János

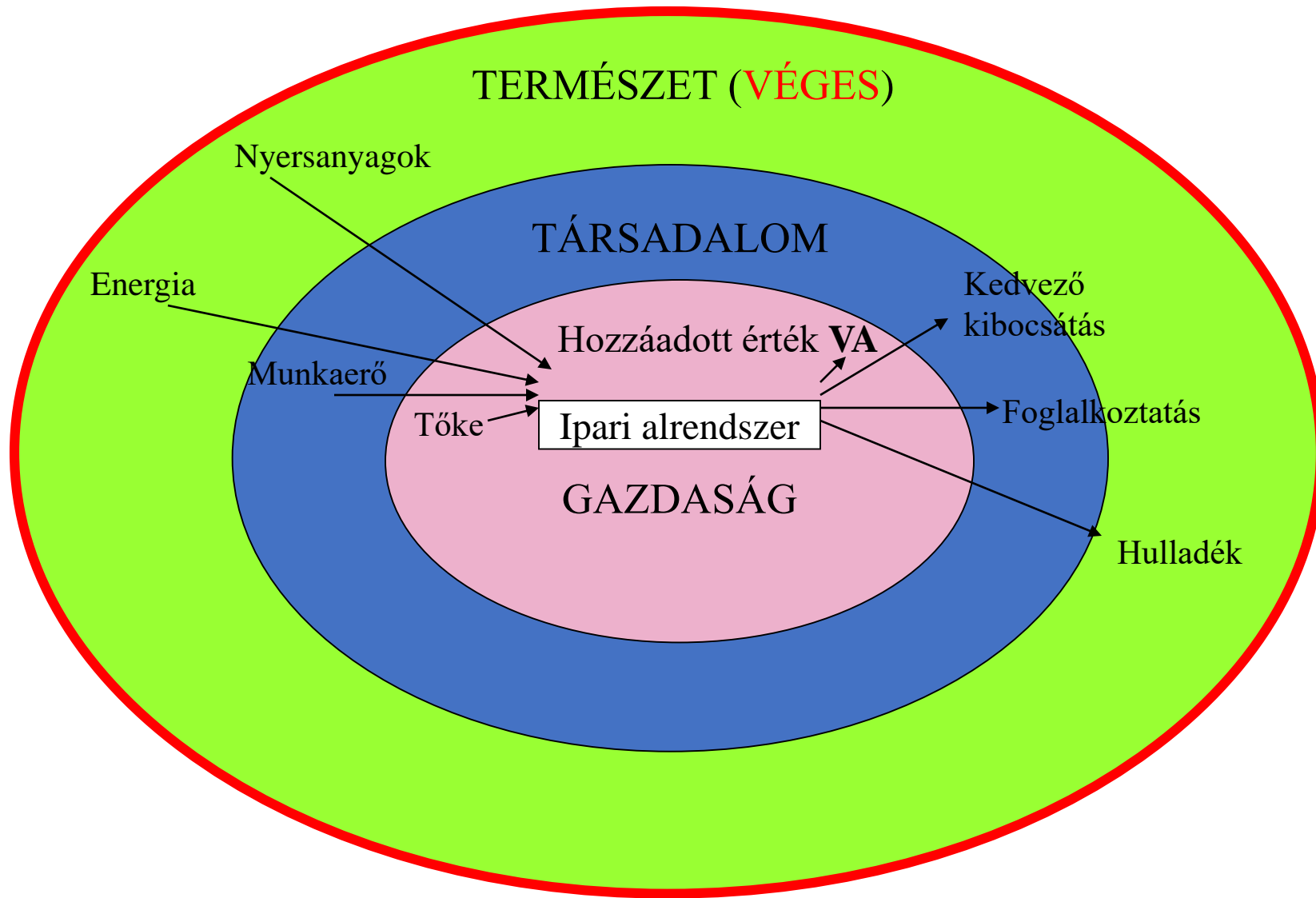
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Teremtésvédelmi Kutatóintézete
Budapest

*A környezeti elemeket veszélyeztető-károsító cselekmények – helyzetkép és jövőbeli irányok
Országos Kriminológiai Intézet*

Budapest, 2024. november 18.

MI IS

A

“TERMÉSZET”?

A természetkárosítás – mi ez?

A természet kívánatos állapotáról létezik egy társadalmi közmegegyezés.

Ez szabályokban is lecsapódhat, megjelenhet.

Amikor olyan befolyást, hatást gyakorlok a természetre, amely ezt az állapotot jelentősen és tartósan megváltoztatja, rontja, szegényíti, megszünteti, az természetkárosítás.

Miről beszélgethetnénk?

Voltaképp hány és milyen "rétege" van a természet károsításának?

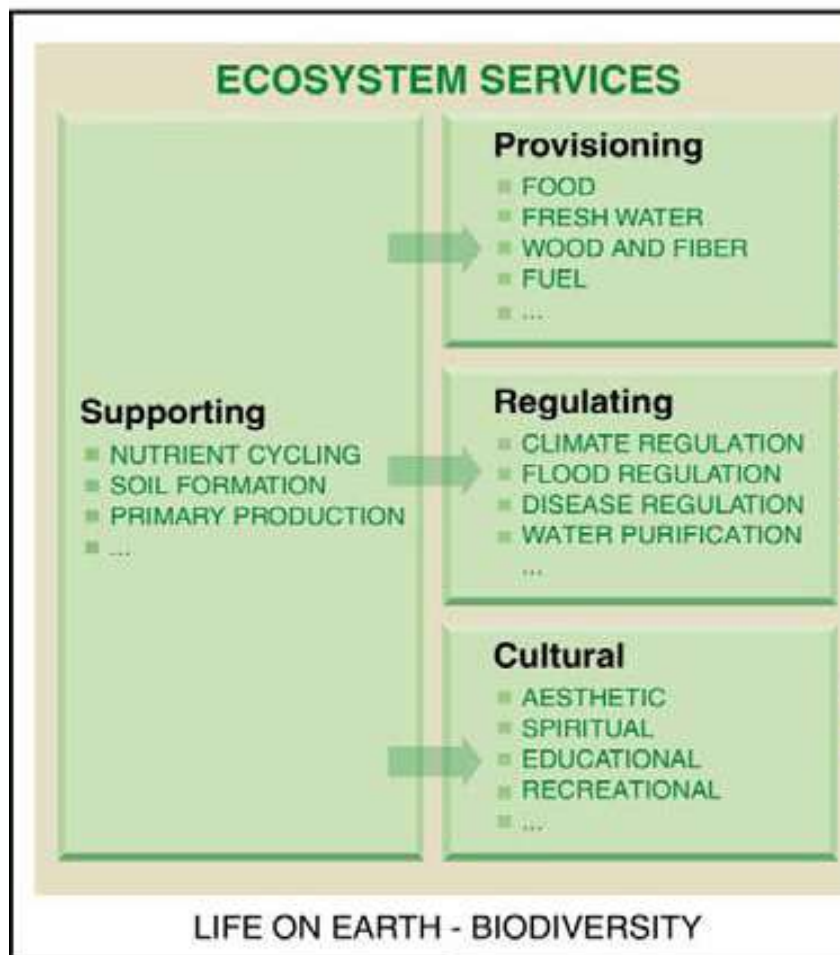
Hány oka van annak, hogy megengedhetetlen?

Hogyan állítható le, szüntethető meg?

Elérhető ez végleg, tartósan?

Voltaképp hány és milyen
"rétege" van
a természet károsításának?

A „rétegek” : az ökoszisztéma szolgáltatások típusai

4 alapvető szolgáltatás típus:

Ellátó

(élelmiszer, víz, fa, rost stb.)

Fenntartó

(primer produkció,
talajképződés,
elem körforgalom)

Szabályozó

(éghajlat, árvíz, víztisztítás
stb.)

Kulturális

(esztétikai, spirituális, oktató,
rekreáció stb.)

ARROW'S COLOR
Potential for mediation by
socioeconomic factors

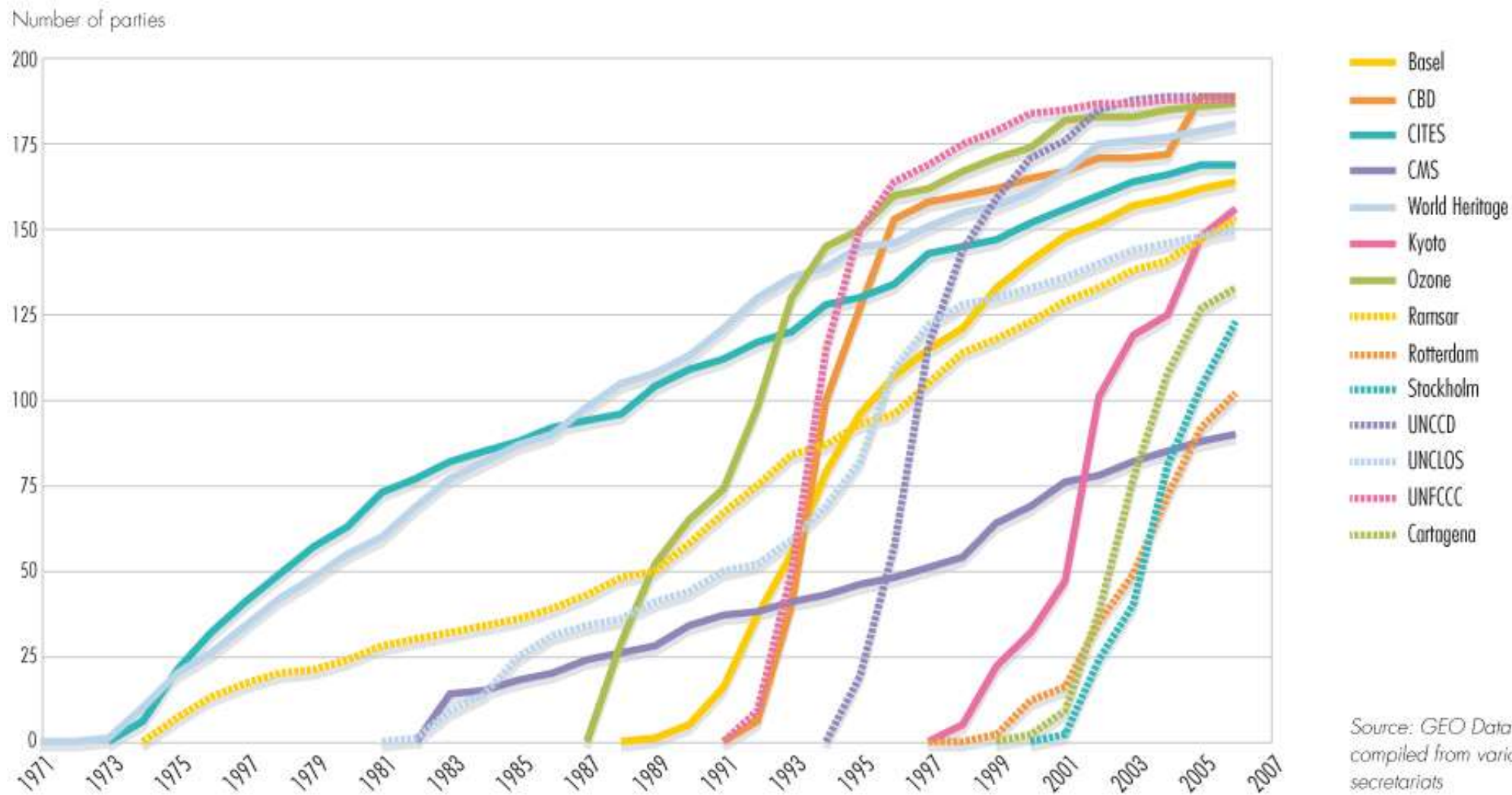
ARROW'S WIDTH
Intensity of linkages between
services and human well-being

Forrás: Millennium Ecosystem Assessment,
Török Katalin MTA ÖBKI

Hány oka van annak,
hogy a természetkárosítás
megengedhetetlen?

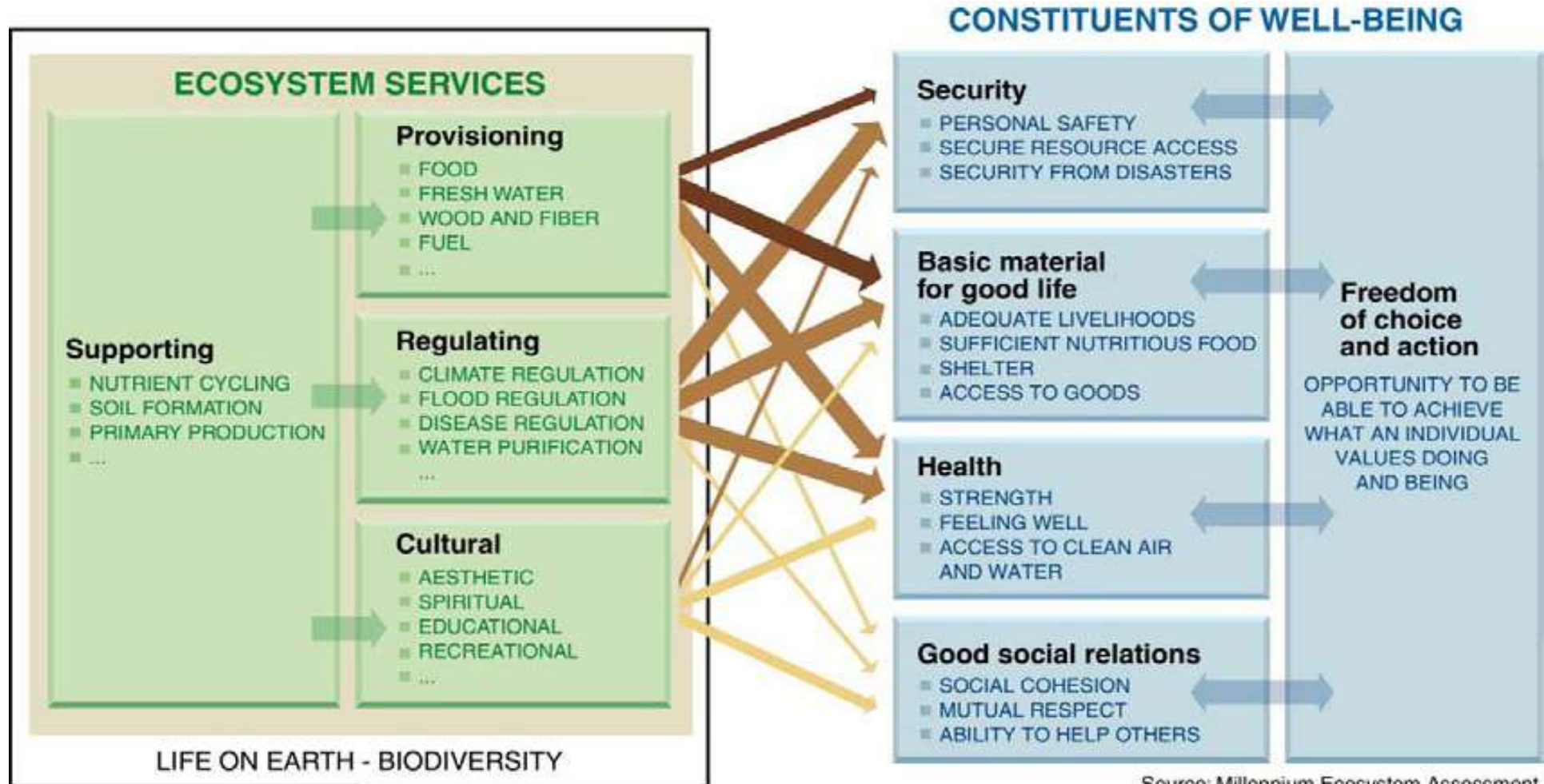
Mert megfogadtuk, megígértük, megegyeztünk benne...

Figure 1.1 Ratification of major multilateral environmental agreements

Source: GEO Data Portal,
compiled from various MEA
secretariats

Mert a természet épsége a jól(l)ét feltétele...

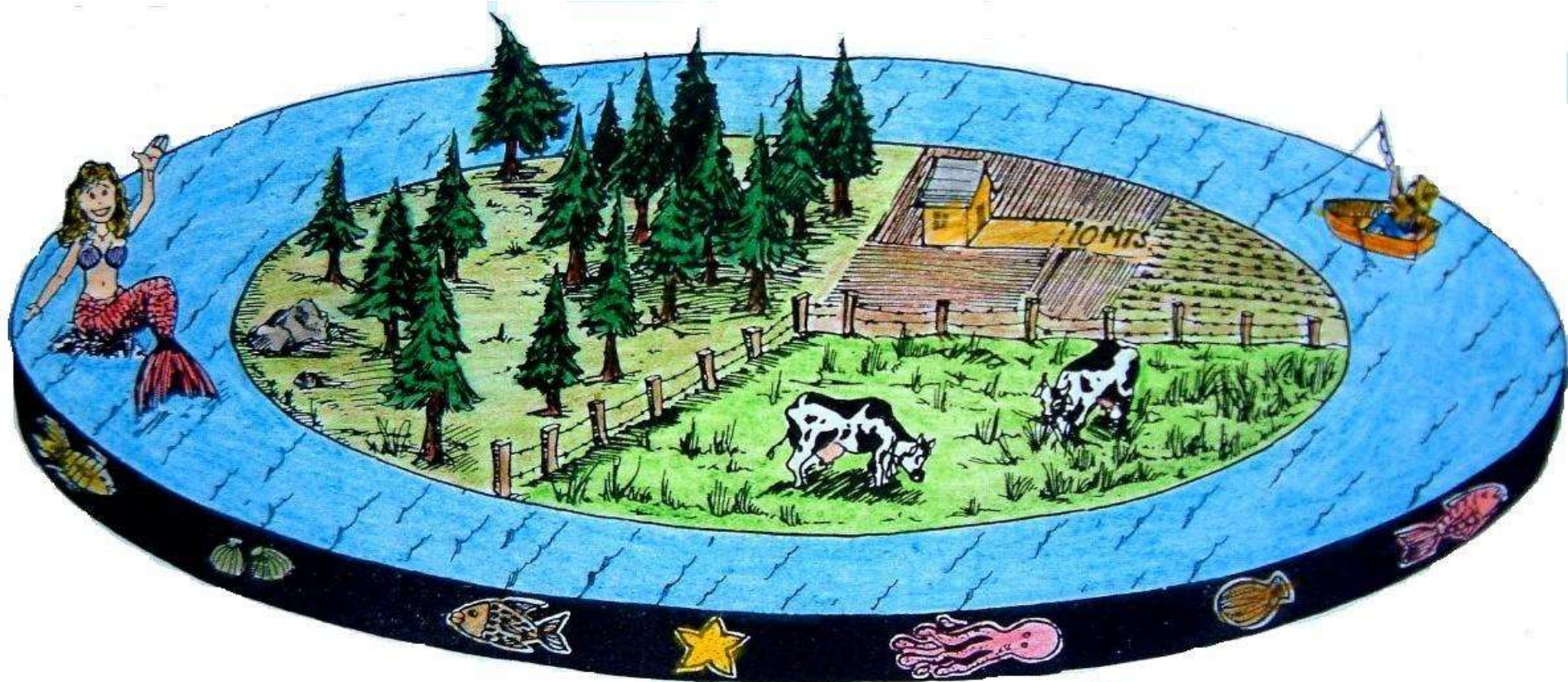

Source: Millennium Ecosystem Assessment

ARROW'S COLOR
Potential for mediation by socioeconomic factors

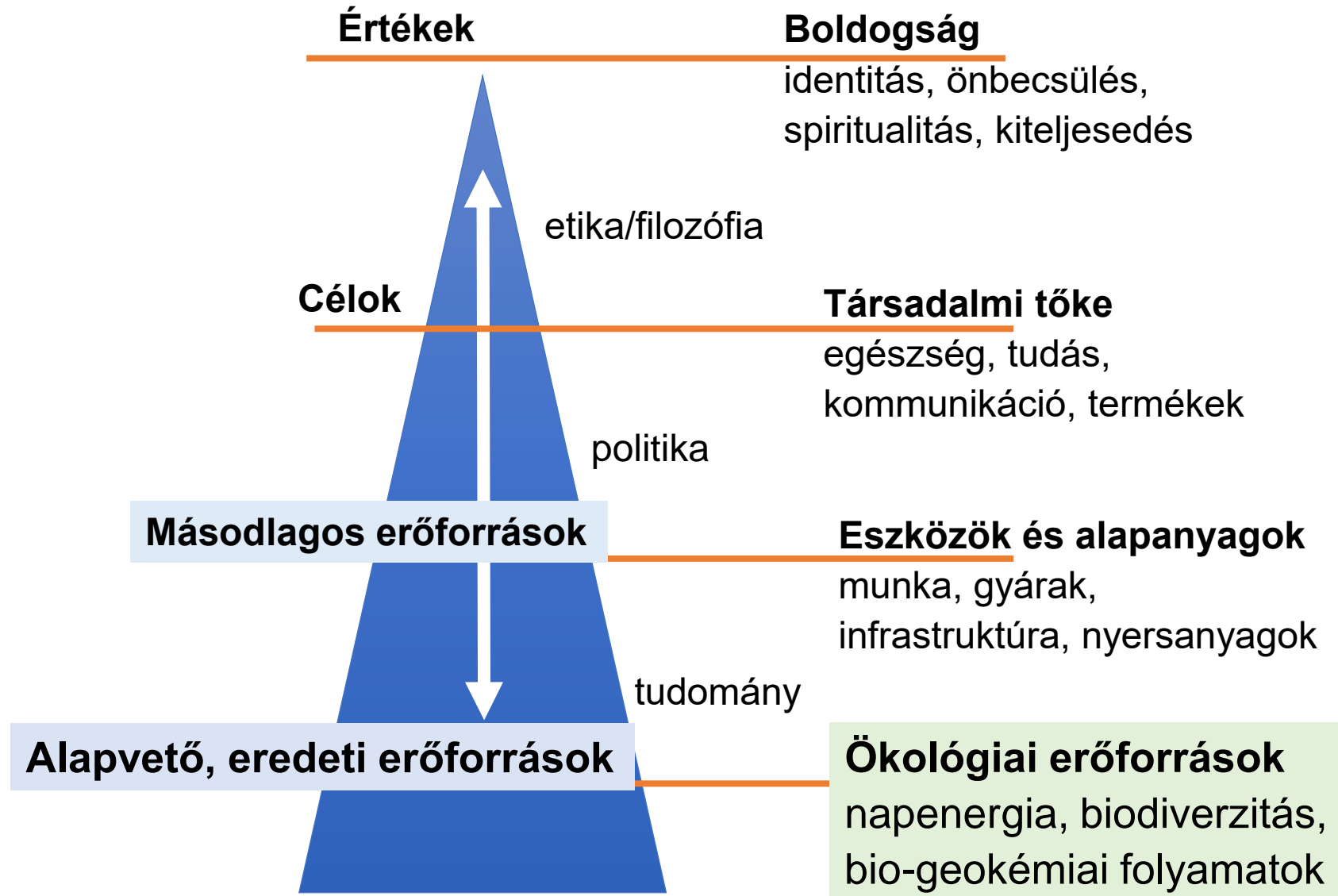
ARROW'S WIDTH
Intensity of linkages between ecosystem services and human well-being

Mert a Föld termékeny felszíne nem korlátlan!

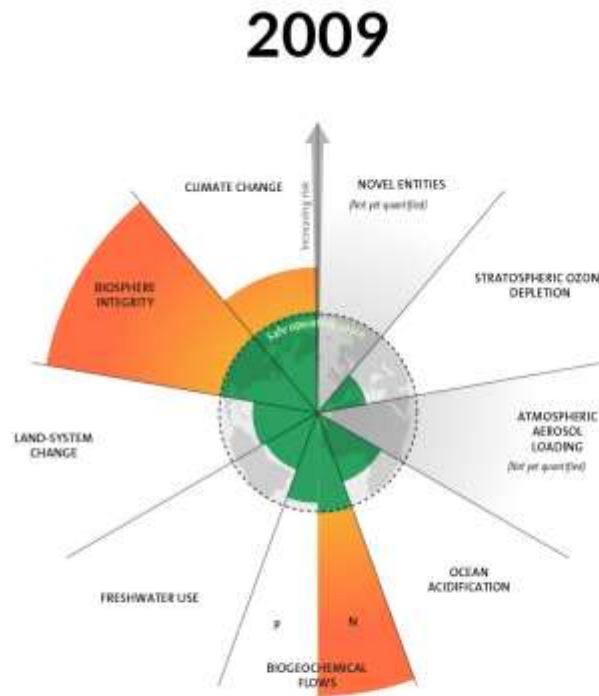
**Kb. 1,5 hektár termékeny föld+tenger
fejenként... (2020-ban)**

Mert a természetkárosítás az alapokat rántja ki...

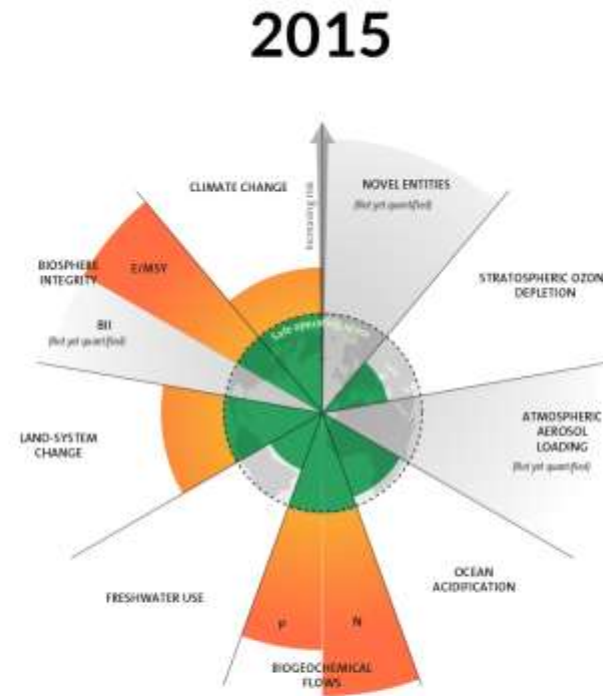

(ASEF 2014)

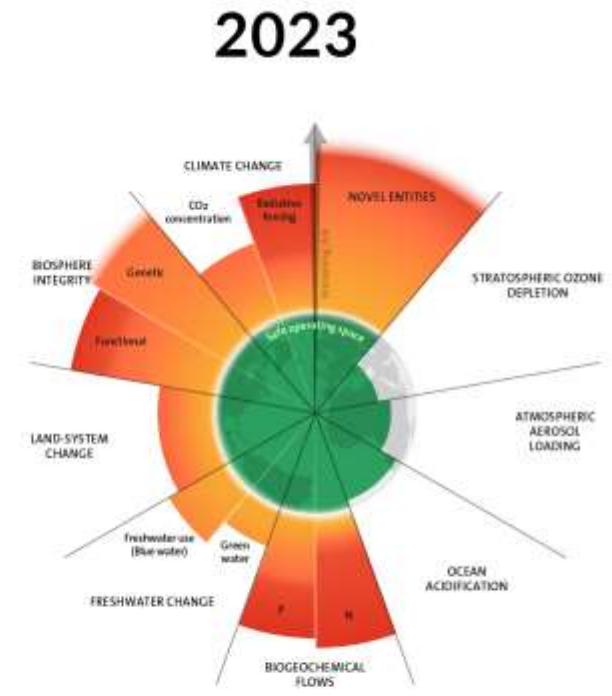
Mert egyre több alrendszer fölött veszjtük el az ellenőrzés lehetőségét!

7 boundaries assessed,
3 crossed

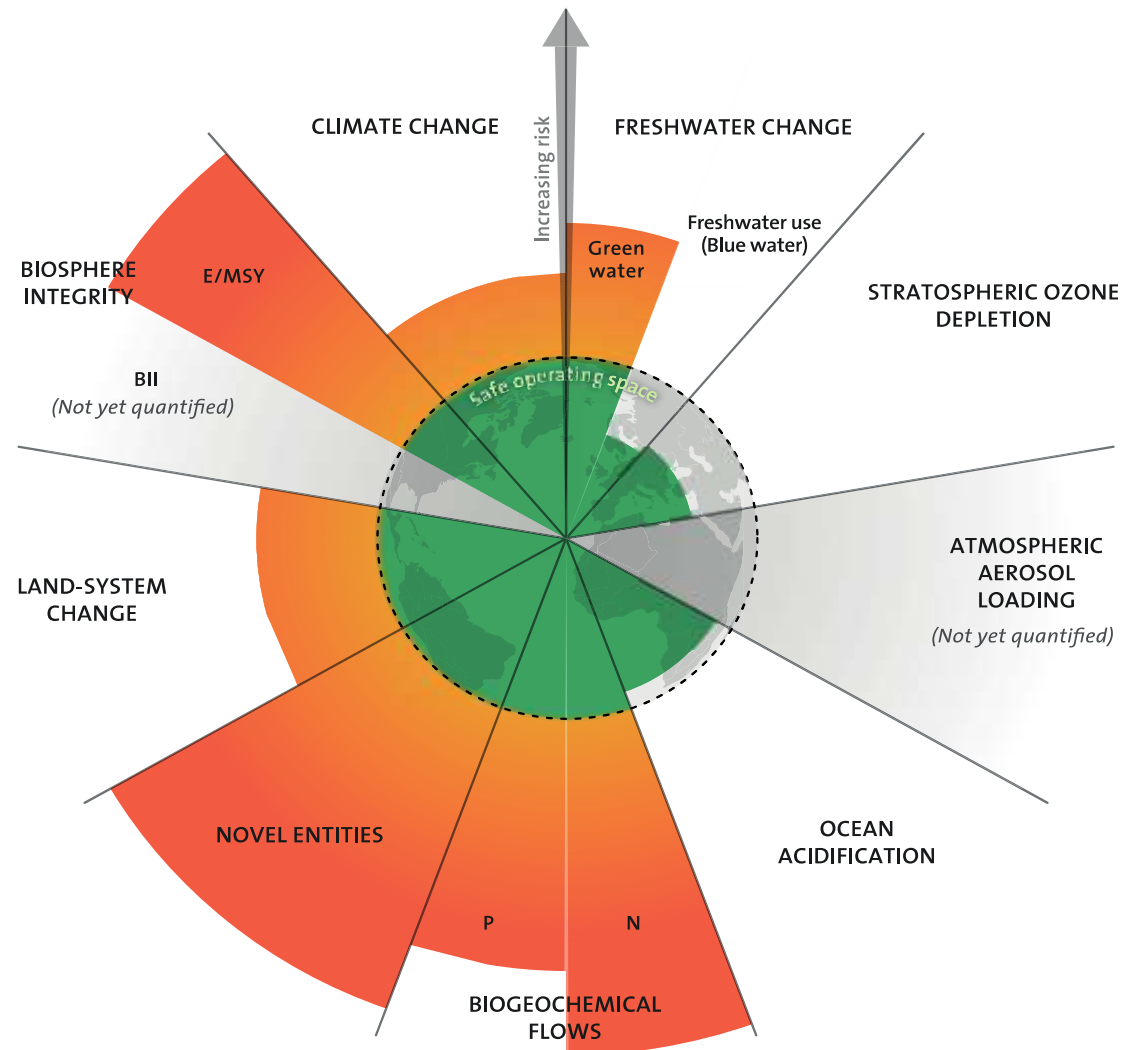

7 boundaries assessed,
4 crossed

9 boundaries assessed,
6 crossed

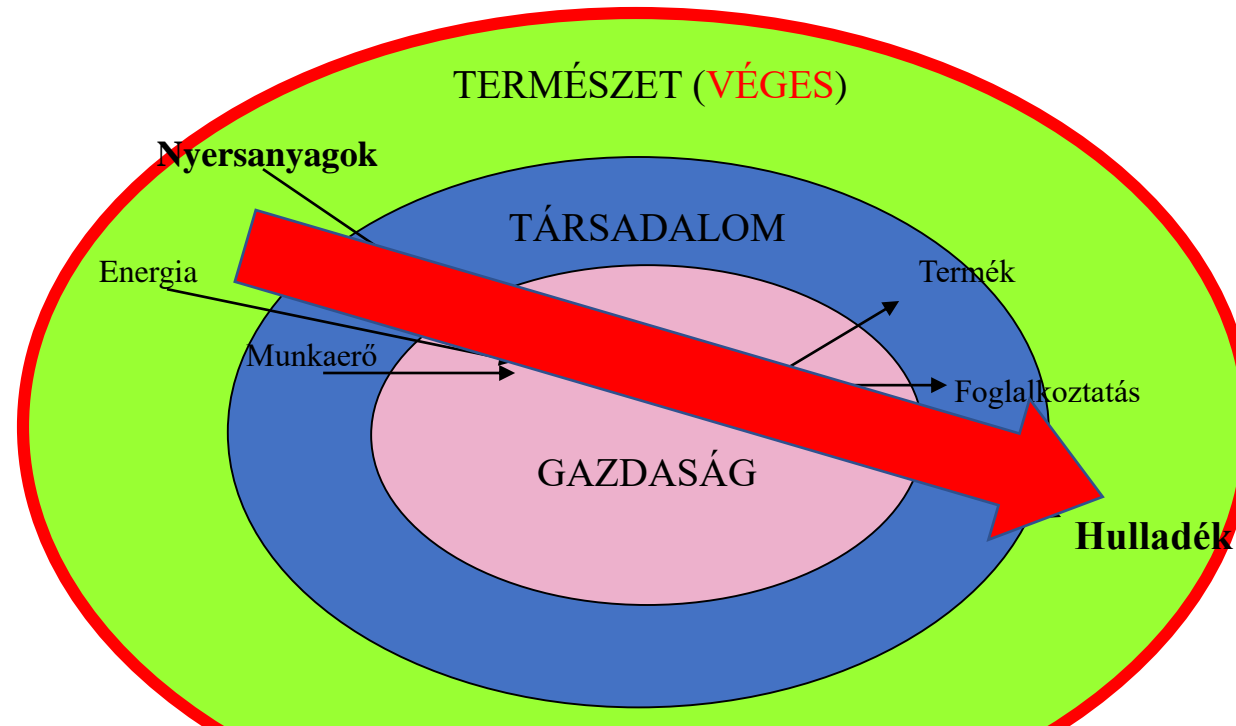
Földünkön a természet 9 nagy alrendszeréből 5 már súlyosan károsodott, mert túlterheljük!

(Rockström et al. 2009; Persson et al 2022; Steffen et al 2015; Wang-Erlandsson et al. 2022)

A természetkárosítás következtében az
erőforrás-rendszer kapacitása
szűkül,

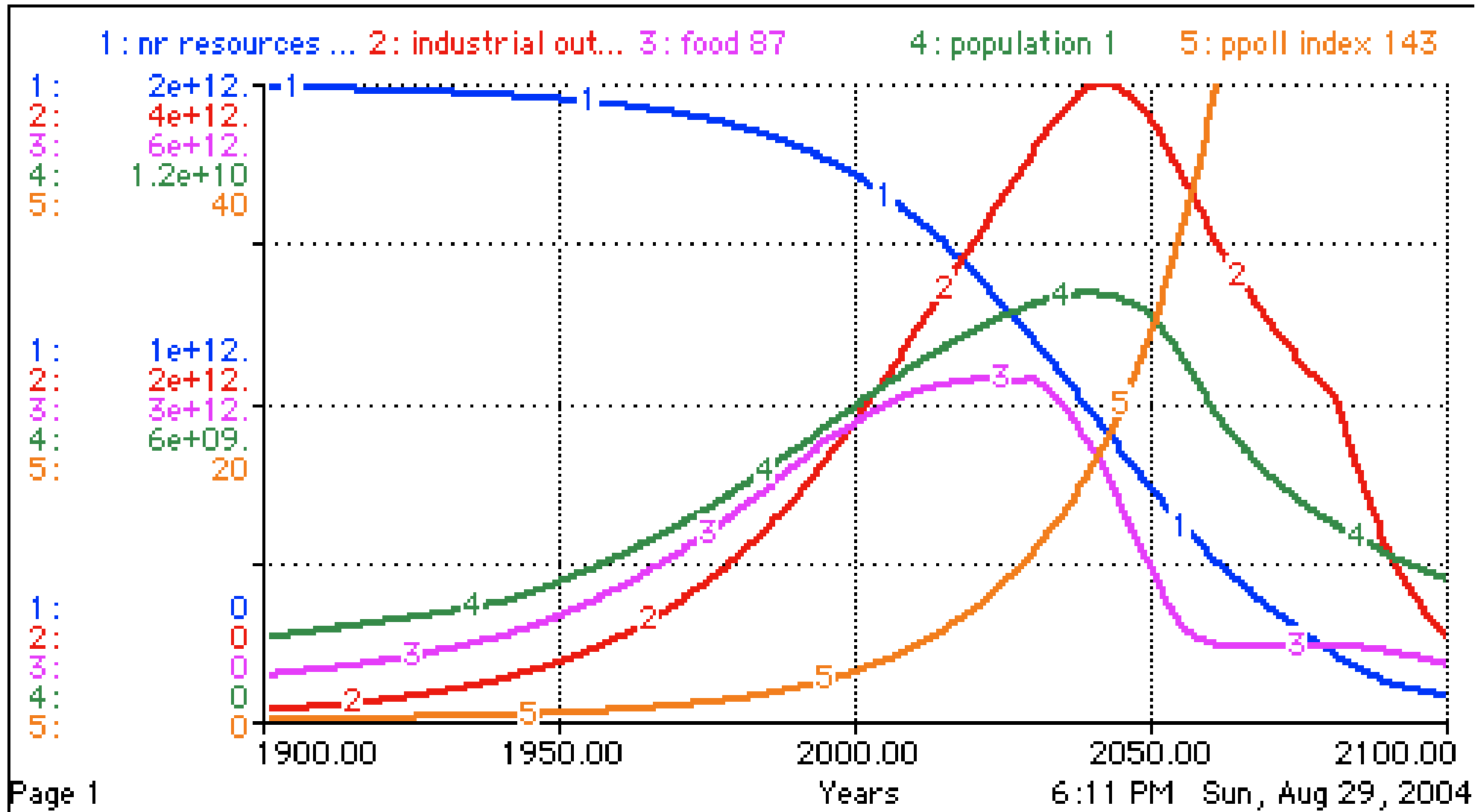
az emberi életet és gazdaságot ellátó
nagy természetes alrendszerek
destabilizálódnak.

**A REÁLGAZDASÁG TERMÉSZET-ÁTALAKÍTÓ ANYAGÁRAMA
KÉPES DESTABILIZÁLNI A TERMÉSZETET!**

*Kerekes Sándor (Corvinus
Egyetem) nyomán*

Az alapok elpusztítása mindent magával ránt...

És ha mindez nem lenne elégséges ok...

(mert, sajnos, látható hogy nem elégséges!),

van még valami megszívlelendő....

Azon túl, hogy a természetkárosítás...

- jogsértő,
- szűkíti a társadalom fejlődési lehetőségeit,
- ostobán lemond a vezérlés lehetőségéről,
- igazságtalan a szegényekkel szemben,
- igazságtalan a jövő nemzedékekkel szemben,

- még a természet **önértékének**, a természet **méltóságának** sérelme is fölmerül, egyes etikai rendszerekben bizonyosan - így a keresztény felfogásban is!

MIT JELENT A
“MÉLTÓSÁG”?

Méltóság:

“Valaminek a tiszteletet ébresztő volta”,
tiszteletet ébresztő
létállapota vagy minősége.

*(A Magyar nyelv értelmező szótára,
<https://eksz.nytud.hu/m%C3%A9lt%C3%B3s%C3%A1g>)*

Mi az alapja a teremtés “többi” része
iránti tiszteletünknek?

Miért kellene nekünk, emberi
személyeknek elfogadni, hogy a Kozmosz
méltósággal bír?

(Gondolatok a Biblia, és az “Áldott légy!” enciklika alapján)

Miben áll a teremtményeknek az a **léteállapota**, amit el kellene ismernünk??

Milyen **minőséget** kell felfedeznünk,
meglátnunk bennük?

A „méltóság” igen komoly jelző!

“Dignus”:

“képeség,
megfelelőség,
értékesség,
helyénvalóság,
fenség,

tiszteletreméltóság,
dicsőség,
valamire jogosultság,
rang,
tekintély”

Isten méltósága

„**Méltó** vagy, Urunk és Istenünk,
hogy tiéd legyen a dicsőség,
a tisztelet és a hatalom,
mert te teremtetted a mindenséget,
akaratom hívott létre és teremtett mindent.”

(Jel 4:11)

Saját helyzetünk Isten előtt:

“non sum dignus”

...nem vagyok méltó...

Keresztelő Szent Jánostól
a kafarnaumi századosig...

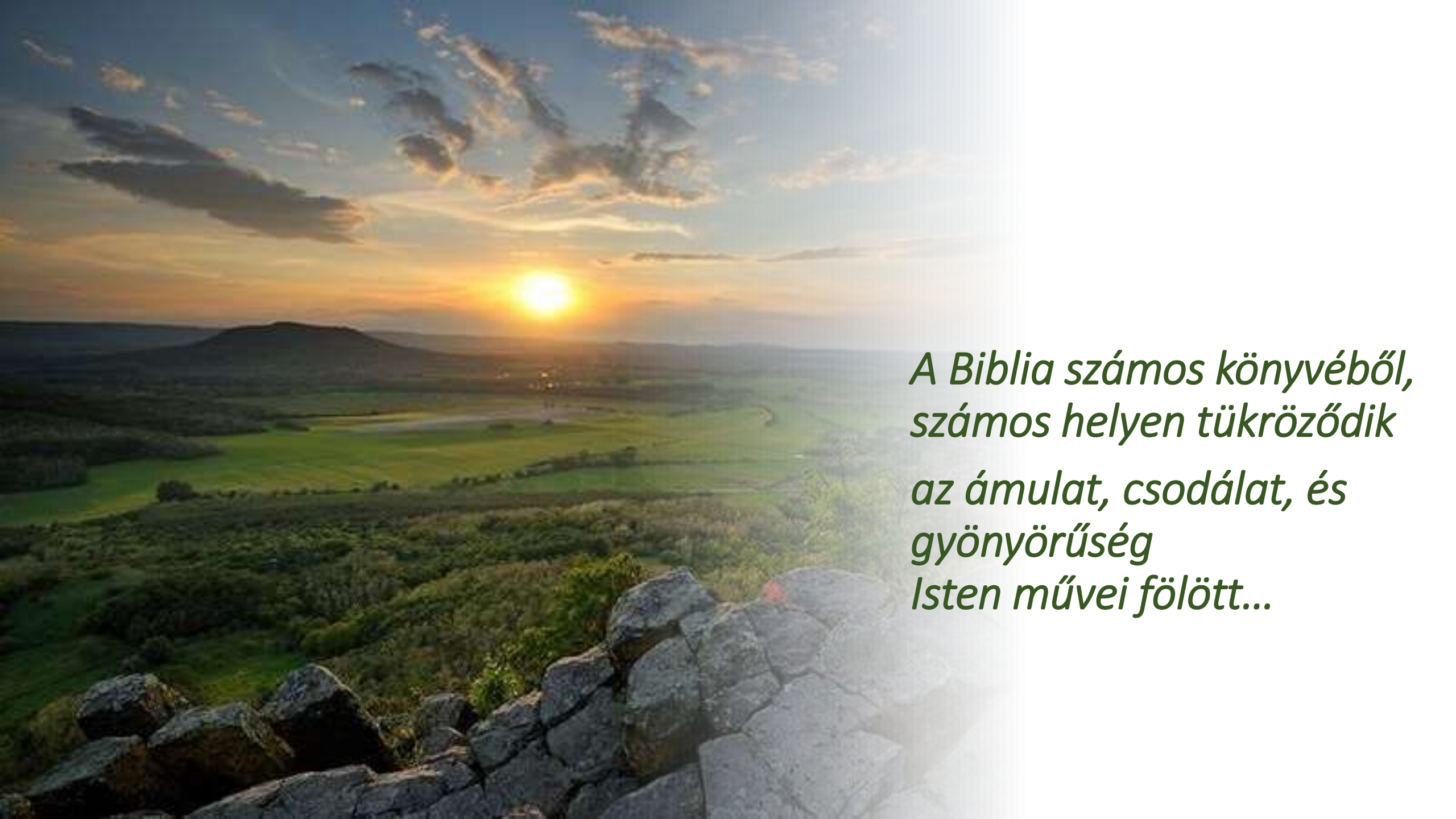
A teremtmény – bármely teremtmény –
méltósága összehasonlíthatatlan
Isten méltóságával.

Akkor mégis mi lehet az a létállapot, helyzet,
mi lehet az a minőség,
amely a természetet méltóságra emelheti?

A természet, a teremtés a Teremtő isteni szépségét és tökéletességét tükrözi és mutatja meg:

„a teremtmények nagyságából és szépségéből
összehasonlítás útján
meg lehet ismerni teremtőjüket.”

(Bölcs 13:5)

*A Biblia számos könyvéből,
számos helyen tükröződik
az ámulat, csodálat, és
gyönyörűség
Isten művei fölött...*

A teremtés létállapotát meghatározza

kinek a tulajdona,
kinek az “ismerőse”,
tökéletessége,
rendeltetése,
engedelmessége.

Minden teremtmény

Istenhez tartozik, Istené

Isten a nevéen szólítja

Meg van a maga rendeltetése

Isten szolgálatára, rendelkezésére áll

Szeretett: méghozzá Isten szereti

Megállapíthatjuk, hogy a természet
Szentírásban leírt helyzete és minősége
magas méltóságot ad neki.

A modern ember ezt teljesen elfelejtette.

Vesztünkre feledkeztünk meg róla.

Ökológiai megtérésre van szükségünk és
meghívásunk.

A Laudato si' enciklika emlékeztet...

a szépség központi jelentőségére

„Ha figyelmet fordítunk a szépségre és szeretjük, az segít, hogy kilépjünk a haszonelvű pragmatizmusból.”

*“A csillagos ég fölöttem,
és az erkölcsi törvény bennem...”*

“A teremtés szépsége arra indít minket, hogy benne ráismerjünk a Teremtő szeretetére.”

A Laudato si' enciklika emlékeztet... a létezés elsőbbségére

„Minden egyes teremtménynek megvan a maga jósága és tökéletessége.”

“Létüknek elsőbbsége van hasznosságuk fölött – a Teremtő akarja mindegyik teremtmény sajátos létét”.

A világ nem valamiféle szükségszerűség terméke, hanem annak eredete Isten szabad akaratában van.

A Laudato si' enciklika emlékeztet... a teremtmények benső, lényegükhöz tartozó méltóságára

„A különféle teremtmények Isten adta tulajdonságaikkal – mindegyik a maga módján – egy sugárnyit tükröznek Isten végtelen bölcsességéből és jóságából.

Ahogy minden élő szervezet önmagában jó és csodálatra méltó, mivel Isten teremtménye, ugyanez érvényes arra, amikor élő szervezetek egy meghatározott térben, rendszerként harmonikusan együttműködnek.

Az uralom, amelyet a Teremtő az embernek az élettelen dolgok és más élőlények fölött adott, nem abszolút; ...megköveteli a teremtés épségének vallásos tiszteletben tartását.

A Laudato si' enciklika emlékeztet...

a teremtmények testvériségére

Semmi és senki nincs kizárva ebből a testvériségből, a világot átfogó közösségből.

A béke, az igazságosság és a teremtés megőrzése három egymással teljesen összekapcsolódó dolog.

Minden összefügg mindennel, ... összeköt bennünket az a szeretet, amellyel Isten szereti minden teremtményét.

Beavatkozási pontok és hatékonyságuk valamely rendszer működésének átalakításához:

1. Paraméterek, számok
2. Pufferek
3. Anyag-áramlás struktúrája
4. Késleltetések
5. Negatív visszacsatolások
6. Pozitív visszacsatolások
7. Információ áramlás
8. Szabályok
9. Teljes struktúra módosítása
10. Célok
11. “Mindset”, hozzáállás
12. Paradigmaváltás

(Donella Meadows 1999)

„Hogy művelje és őrizze”

Nem én alkottam

Nem az enyém

Nálam lehet

Nála lehetek

Használhatom

Használnom kell vele

Örülhetek neki

Örömet szerezhetek vele

Örömet szerezhetek Neki

Tisztelet illeti meg

Vida Gábor felvétele